

Sapienzan yliopiston jyrävä pääportti. Kuva: Tuukka Tomperi.

TUUKKA TOMPERI

Filosofiaa yli rajojen maailmankongressissa

Elokuun alussa 2024 Rooman Sapienza-yliopistolla kokoontunut 25. World Congress of Philosophy (WCP)¹ oli vuoden suurin filosofinen konferenssi. Osallistujia ympäri maailman yhteen koontunut tapahtuma avasi ikkunoita filosofian aihepiireihin laidasta laitaan. Kokonaiskuvaa konferenssista ei voi väittää saaneensa – tarjonnan paljoudesta saattoi nähdä vain yhden otoksen.

Filosofian maailmankongressien perinne on pitkälti yli satavuotinen, sillä ensimmäinen järjestettiin Pariisin kuuluisan maailmannäytelyn yhteydessä vuonna 1900. Alun perin nimityksellä ”Kansainvälinen filosofian kong-

ressi” (International Congress of Philosophy) kulkenut tapahtuma toteutui ensin epäsäännöllisesti muutamien vuosien välein². Toisen maailmansodan jälkeen nimi vaihtui maailmankongressiksi, järjestelyistä on vastannut International Federation of Philosophical Societies (Fé-

”Avajaisten paikkana olivat Caracallan kylpylän rauniot, jonne oli rakennettu toista tuhatta osallistujaa vetänyt katsomo.”

dération Internationale des Sociétés de Philosophie, FISP) ja konferenssi on kutsuttu koolle kerran viidessä vuodessa.

Vuonna 1948 perustettu FISP³ on vapaiden (ei-valtiollisten) filosofisten seurojen kansainvälinen kattojärjestö, jolla on yli 150 jäsenjärjestöä eri puolilla maailmaa. Suurin osa jäsenistä on kansallisia filosofiayhdistyksiä, kuten Suomen Filosofinen Yhdistys (SFY), mutta vajaa kolmannes on eri aihepiireille tai filosofeille omistettuja kansainvälisiä seuroja. Toinen FISP:n järjestämä tunnettu tapahtuma on vuosittaiset filosofian olympialaiset (IPO)⁴, jotka Suomella oli aiemmin tänä vuonna kunnia menestyksekkäästi järjestää⁵. Maailmankongressin järjestäjinä toimivat tällä kertaa FISP:n kanssa yhteistyössä Italian filosofinen yhdistys ja Sapienza, joka on Italian suurin yliopisto ja yksi maailman vanhimmista.

WCP-kongressin ideassa on alusta saakka painottunut maailmanlaajuinen eli nykypuheessa globaali katsanto ja vuorovaikutus, joka näkyi myös kongressille annetussa pääotsikossa ”Philosophy across Boundaries”. Esityksiä pidettiin ainakin viidellä eri kielellä (englanti, italia, kiina, espanja, ranska) ja osallistujia oli kaikilta mantereilta. Järjestäjien tiedotuksen mukaan osallistujia olisi ollut jopa 5000, mutta Rooman pääaseman Terminin pohjoispuolella sijaitsevalla Sapienzan kampuksella päivittäin liikkuneiden osallistujien määrä vaikutti havainnonvaraisesti arvioiden selvästi pienemmältä. Kaikkineen yli 500 sivua pitkään aikataulu- ja ohjelmakirjaan merkityillä esityksillä saattoi hyvinkin olla yli 5000 tekijää, mutta myös peru-

tuksia oli paljon ja esittäjien ja panelistien määrät olivat sessioissa monesti vähäisempiä kuin ohjelmassa.

Joka tapauksessa konferenssi oli mittava ponnistus. Teemaryhmiä oli peräti 89, ja niiden lisäksi järjestettiin suuri määrä erillisiä sessioita – kutsuluentoja, paneelikeskusteluja, dialogeja, filosofiaseurojen omia kokouksia ja niin edelleen. Suuri osa työ- ja teemaryhmistä oli filosofisten seurojen järjestämiä, yksin tai keskinäisessä yhteistyössä. Tapahtuman laajuuden vuoksi seuraava katsaus kuvaa vain niitä filosofian opettamiseen ja lasten ja nuorten kanssa filosofoimiseen keskittyneitä teemaryhmiä ja sessioita, joissa oma aikani kului kokonaan.

Konferenssin juhlallisissa osuuksissa hyödynnettiin historiallista Roomaa. Avajaisten paikkana olivat Caracallan kylpylän rauniot, jonne oli rakennettu toista tuhatta osallistujaa vetänyt katsomo. Italialaiseen tapaan varsin pompöösissä tilaisuudessa kuultiin turhankin pitkään puheita muun muassa Rooman pormestarilta ja Lazion alueen presidentiltä, mutta onneksi myös aarioita Tosca-oopperasta kunnioittaen säveltäjä Giacomo Puccinia, jonka kuolemasta on kulunut sata vuotta.

Iltaohjelman näyttävin osa olivat puolestaan Palatinus-kukkulan stadionin raunioilla järjestetyt ”filosofiaa tähtitaivaan alla” -tapahtumat, jotka tarjosivat musiikkia ja esitelmiä, tunnetuimpina puhujina muun muassa kirjailija Joyce Carol Oates sekä filosofit David Chalmers ja Maurizio Ferraris. Konferenssin yleisluennot toteutettiin symposioidina, joissa oli yleensä kaksi tai kolme ansioitunutta esitelmöijää. Ne oli jaettu viiden teeman

Britta Jensen esitelmöi australialaisen Newington Collegen toiminnasta. Kuva: Tuukka Tomperi..

alle, nimikkeinään ”Personae”, ”Transitions”, ”Justice”, ”Earth” ja ”Infinity”. Näihin symposioihin kutsuttujen pääesiintyjien kaikki mantereet kattanut lista ilmensi hyvin kongressin pyrkimystä maailmanlaajuiseen ja monikansalliseen kohtaamiseen⁶.

Opettamisen ja pedagogisen filosofian teemaryhmät

Filosofian opettamiseen sekä lasten ja nuorten kanssa filosofoimiseen keskittyneiden ryhmien ja esitysten suuri määrä näytti olleen yllätys osallistujille itselleenkin. Läpi seitsemänpäiväisen tapahtuman oli jatkuvasti tarjolla rinnakkaisia esityksiä, joita oli siten kaikkineen niin lukuisasti, että konferenssi saattoikin olla tähän mennessä laajin tapaaminen näiden aihepiirien tutkijoille ja harjoittajille. Filosofian opettaminen on ollut kauan muutenkin keskeisellä sijalla FISP:n agendalla, mistä kertoo myös Kansainvälisten filosofian olympialaisten järjestäminen.

Aihepiiriin keskittyneitä sessioita olivat Teaching Philosophy- ja Philosophy with Children -teemaryhmissä järjestetyt kokoontumiset sekä yhdysvaltalaisen (juuri olympialaistenkin järjestelyissä aktiivisen) Joseph A. Murphyn erinomaisesti koordinoiman Pre-College Philosophy Around the World -teeman seitsemän sym-

posiota. Erityisen kiinnostavaa oli kulttuurinen laajuus ja monipuolisuus: ryhmissä oli runsaasti esityksiä myös Aasiasta, Australiasta ja Latinalaisesta Amerikasta. Niistä saattoi havainnollisesti huomata, että vaikka lähestymistavat voivat olla hyvinkin erilaisia, eri puolilla maailmaa pohditut kysymykset filosofian pedagogisoinnista ovat kuitenkin hyvin samankaltaisia. Esimerkiksi keinot tehdä filosofian historiaa eläväksi lasten ja nuorten kanssa sekä välittää traditiota (myös vaikkapa kiinalaisia ja japanilaisia ajatteluperinteitä) uusille sukupolville olivat useiden esitysten aiheena. Samoin kriittisen ajattelun opettamisen mahdollisuuksia ja välineitä sekä filosofisen dialogin harjoittamista käsiteltiin monissa esityksissä.

Vaikka aihepiirin teemaryhmiä ja sessioita oli paljon, tietty merkittävä osa filosofianopetuksen tutkimuksesta oli toisaalta hyvin vähäisesti edustettuna. Etenkin saksalaiset (ja saksankielisten alueiden) filosofian didaktiikan tutkijat ja ranskalaiset yliopisto-, lukio- ja lasten filosofian opettamisen asiantuntijat pääsääntöisesti puuttuivat joukosta. Tämä kertoo kentän hajanaisuudesta: filosofian opettamista ja didaktiikkaa sekä pedagogista filosofointia edistetään yhä usein eriytyneen kansallisesti tai kielialueittain, eivätkä ranskalaiset, saksalaiset, englantilaiset ja yhdysvaltalaiset edelleenkään

”Yhdysvaltalaisilla on toisinaan taipumus mieltää filosofian opettamisen mahdollisuudet ja pulmat vain omasta kulttuurisesta ja koulutuksellisesta perspektiivistään.”

keskustele kovin paljon keskenään. Pienempien maiden tutkijoilla voisi tässä asetelmassa olla tarpeellinen välittäjän rooli.

Eräs toistuva ja muissakin konferensseissa tutuksi tullut kuvio oli myös näkökulmien ero angloamerikkalaisten (etenkin yhdysvaltalaisien) ja eurooppalaisten välillä. Yhdysvaltalaisilla on toisinaan taipumus mieltää filosofian opettamisen mahdollisuudet ja pulmat vain omasta kulttuurisesta ja koulutuksellisesta perspektiivistään. Näin tässäkin konferenssissa kuultiin useampaan kertaan epäilyjä siitä, että jos filosofiasta tehtäisiin kouluissa opettettava, viralliseen opetussuunnitelmaan kuuluva aine, se menettäisi filosofialle välttämättömän vapaan ajattelun ja keskustelun luonteen.

Epäilyksistä puuttuu tietoisuus siitä, että filosofia on ollut kouluissa opetettava aine monissa paikoin muualla maailmassa jo hyvin kauan eikä opetussuunnitelmien laatiminen ole sen mahdottomampaa kuin muissakaan oppiaineissa. On myös epäuskottavan kärjistettyä väittää, että tämä olisi jollakin tavalla pilannut filosofian elävyyden näissä maissa. Ranskassa ja ranskankielisissä maissa filosofialla on lukion viimeisillä luokilla merkittävä kielij- ja kirjallisuusopintoihin kytkeytyvä paikkansa. Manner-Euroopassa filosofia on samoin monissa maissa lukion pakollinen oppiaine ja näin tietysti myös Suomessa. Myös muissa Pohjoismaissa filosofia on lukion opetussuunnitelmassa joko valinnaisena tai joillain lukiolinjoilla yhteisenä oppiaineena. Aiheesta ei voinut olla valistamatta yhdysvaltalaisia alustajia joissain sessioissa.

Paahteisia päiviä

Italialaisista järjestelyistä löytyy niin kiitettävää kuin moitittavaa. Konferenssin ohjelman verkko- ja mobiili-

litoteutukset jättivät toivomisen varaa. Esimerkiksi esitelmien abstrakteja ei ollut lainkaan saatavilla, joten sessioihin piti hakeutua pelkästään otsikoiden varassa. Vaikka ohjelma oli viety tietokantamuotoon, se ei tarjonnut mahdollisuutta listata esitelmäitsijöitä, joten oli hyvin vaikea selvittää, löytyisikö konferenssista tuttuja kollegoita ja esimerkiksi toisia suomalaisia. Ainakin kymmenkunta muuta suomalaista Sapienzan kampuksella joka tapauksessa tuli vastaan. Italialaisten järjestäjien toiminta konferenssin aikana oli kuitenkin erinomaisen ystävällistä, tilat toimivia ja paikallisia avustajia oli riittämiin. Ja Rooma on totta kai Rooma, ikuisesti.

Elokuisen Rooman helteelle avuliaat konferenssiavustajatkaan eivät voineet mitään. Suuria kansainvälisiä konferensseja on ollut suosittua monilla tieteenaloilla järjestää juuri Etelä-Euroopassa kesäaikaan. Tähän ovat tietysti vaikuttaneet yliopistojen lukukausirytmit, suhteellisen edulliset lennot ja hintataso sekä sään aiempi suotuisuus. Nyt ilmastonmuutoksen edettyä alkaa kuitenkin olla selvää, että tätäkin perinnettä joudutaan muuttamaan. Konferenssipopulan virrat saattavat ennen pitkää hakeutua merkittävästi nykyistä useammin vaikkapa Pohjoismaihin. Seuraava Filosofian maailmankongressi kokoontuu kuitenkin viiden vuoden päästä Tokiossa.

Viitteet

- 1 wcprome2024.com.
- 2 [Wikipedia: en.wikipedia.org/wiki/World_Congress_of_Philosophy](https://en.wikipedia.org/wiki/World_Congress_of_Philosophy).
- 3 www.fisp.org.
- 4 www.philosophy-olympiad.org.
- 5 ipo2024.org.
- 6 wcprome2024.com/plenary-symposia.